

PRIKAZI I OSVRTI

Između kroatistike i talijanistike

(*Zbornik o Ivi Frangešu*, gl. ur. Tihomil Maštrović, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, 2013.)

Kao trinaesta knjiga zborničkog niza *Hrvatski književni povjesničari* izišao je *Zbornik o Ivi Frangešu*, istaknutom povjesničaru hrvatske književnosti i pripadniku znamenite Zagrebačke stilističke škole. Prigodno se poklapajući s desetom godišnjicom njegove smrti, zbornik sabire radove s međunarodnog znanstvenog skupa koji je o njemu održan u Zagrebu i rodnom mu Trstu od 19. do 21. travnja 2012. god. U zbornik je uvršteno četrdesetak znanstvenih radova čija raznolikost svjedoči o višestrukosti interesnih sfera Ive Frangeša. Članci su u ovome prikazu grupirani upravo po tome ključu.

Primarni istraživački interes priloga u zborniku usmjeren je na njegov književnopovijesni rad, posebice na *Povijest hrvatske književnosti* iz 1987. god. Istaknuvši akademske okolnosti u kojima je Frangeš preuzeo vođenje Katedre za noviju hrvatsku književnost nakon Barčeve smrti god. 1956, Radoslav Katičić upozorava kako Frangeš stariju i noviju hrvatsku književnost

promatra kao cjelinu. Ante Stamać u svom prilogu proučava Frangešove metodološke koordinate s obzirom na aktualne teoretske tokove te ga smješta između filologije, stilistike, hermeneutike, fenomenologije i strukturalizma. O metodološkim uporištima s obzirom na kontekst hrvatske književne historiografije piše Nina Aleksandrov-Pogačnik. Reinhard Lauer također proučava Frangešovu književnopovijesnu metodologiju, a Josip Bratulić pojašnjava nakladničke i političke okolnosti u kojima su izašle Liberove povijesti hrvatske i svjetske književnosti. Slobodan Prosperov Novak u svome članku uz neke nove relevantne podatke naknadno obrazlaže vlastite kritike upućene Frangešovoj *Povijesti* na okruglom stolu 1988. god. Kratkim prikazom Andrea Sapunar Knežević upućuje na znatne razlike u njemačkom prijevodu njegove *Povijesti* pod naslovom *Geschichte der kroatischen Literatur* iz 1995. god, a Viktorija Franić Tomić upućuje kako je Frangešova suradnja

s Krležom na *Enciklopediji* utjecala na kasniji književnopovijesni rad. Kroz njegov pristup Križaniću Jevgenij Paščenko pak uspoređuje Frangešovu *Povijest hrvatske književnosti* i njegov metodološki pristup sa sličnim radovima u sovjetskoj i ukrajinskoj književnoj historiografiji.

Zbornik nije usmjeren samo na Frangešov književnopovijesni rad koji je postao simbol cijeloga njegovog znanstvenog opusa, već se usmjerava i na način na koji je Frangeš primjenjivao tu metodologiju u proučavanju pojedinih razdoblja te u interpretaciji pojedinačnih književnih opusa ili izdvojenih književnih djela. Tako primjerice Dubravka Brunčić pokazuje na koji način Frangeš dokazuje paralelizam i kontinuitet europskog romantizma i njegove hrvatske preporodne inačice. Temu romantizma s obzirom na odnos estetike i politike obrađuje i Suzana Coha, uzimajući u obzir i delikatne okolnosti reprinta Gajeve *Danice* u kojoj je sudjelovao i Frangeš, uoči i tijekom sloma Hrvatskoga proljeća. Što se preporodnih tema tiče, Dubravka Brezak-Stamać s nekoliko različitih aspekata analizira Frangešovu studiju *Mažuranićev spis „Hrvati Mađarom“*. Nadalje, Martina Čavar analizira njegovu valorizaciju Šenoina opusa u spomenutoj *Povijesti hrvatske književnosti*, ali i drugdje, a Stanislav Marijanović usmjeren je na Frangešovu interpretaciju Šenoine novele *Prijan Lovro*. Hrvojka Mihanović-Salopek uz Frangešovo tumačenje Kranjčevićeve poezije u ediciji *Stoljeća hrvatske književnosti* nudi i pregled kritičke paradigme o tom pjesniku. Tihomil Maštrović daje pregled Frangešova tumačenja

književnopovijesnog razdoblja moderne, a Dunja Fališevac tumači njegova čitanja Vidrićeve poezije, okupljena u knjizi *Matoš, Vidrić, Krleža* iz 1974. god. Frangešovim viđenjem književnosti moderne bave se i Robert Bacalja i Katarina Ivon kroz njegovu analizu Matoševih novelistike. Luko Paljetak u njegovim člancima o Tinu Ujeviću uočava profesionalnu usmjerenost na neopetrarkističku fazu i zbirku *Kolajna*. Dubravko Jelčić vrlo kratko piše o profesionalnom odnosu između Frangeša i Tadijanovića, a Katica Čorkalo Jemrić sumira Frangešova čitanja razvedenog Krležina književnog opusa uz dodatak predmetne bibliografije. Julijana Matanović dokazuje kako njegovo čitanje Andrićeve *Proklete avlije* iskače iz paradigme recepcije toga kratkog romana. Također, Antun Pavešković pokazuje i njegovu okupiranost starijom hrvatskom književnošću kroz tumačenje jedinstva hrvatskog kulturnog prostora preko sraslosti dubrovačke književnosti s hrvatskom kulturnom maticom.

Zbornik, međutim, nije kroatocentričan jer se pojedinim člancima otvaraju i talijanistički i romanistički aspekti Frangešovih istraživanja, čime se nastoji prikazati širenje njegovih profesionalnih i interesnih sfera. U tom smislu Tonko Maroević analizira njegove prepjeve tada suvremenog talijanskoga pjesništva, posebice Salvatorea Quasimoda, a Valnea Delbianco analizira Frangešove prinose hrvatskoj talijanistici. Božidar Petrač proučava koliko je Frangešovo prevođenje De Sanctisove *Povijesti talijanske književnosti* u 1955. god. utjecalo na njegov vlastiti književnopovijesni rad, a Persida Lazarević Di Giacomo tumači njegovu knjigu

Talijanske teme iz 1967. kao pokušaj mikrosinteze talijanske književnosti. Kako pokazuje Cvijeta Pavlović, komparativno intrigantan tekst je Frangešov prijevod Stendhalovih *Talijanskih kronika* jer predstavlja presjecište Frangešovih kroatističkih, talijanističkih i romanističkih interesa. Natka Badurina traži talijanske književnokritičke utjecaje na Frangešov rad i nalazi ih između talijanskih prijevoda Lea Spitzera, De Sanctisova antiestetizma, Caseso-va i Gramscijeva marksizma te Devotovih teza o jeziku kao institutu u mreži moći. Antonia Blasina Miseri i Marinko Šišak analiziraju Frangešove prijevode Machiavellijevih djela (*Vladara* i *Mandragole*) te Frangešove studije o njima. Da je književni utjecaj dvostran svjedoči tekst Fedore Ferluga-Petronio na talijanskom jeziku o okolnostima organizacije skupa o Nikoli Šopu.

Članak Josipa Lisca pokazuje na primjeru Frangešova čitanja hrvatske književnosti 18. st. kako je njegov književnopovijesni rad otvorio i revalorizirao neke važne jezikoslovne teme. Jezikoslovni aspekt Frangešovih istraživanja otvara i Vlasta Rišner kroz njegove radove vezane uz ilirizam i narodni preporod, a Jadranka Mlikota usmjerena je na Mažuranićev jezik s osobitim pozornošću na *Sabrana djela Ivana Mažuranića* koja su kritički zajedno uredili Ivo Frangeš i Milorad Živančević.

Nisu zanemarene ni neke naizgled marginalne, ali izuzetno važne teme, pa tako Stipe Botica u svome prilogu izdvaja Frangešova čitanja hrvatske usmene književne tradicije, a Ana Batinić analizira kako je Frangeš obradio dionicu dječje književnosti. Dubrav-

ka Zima prikazala je dvije znanstvene edicije koje je pokrenuo Ivo Frangeš (*Kritički portreti hrvatskih slavista* te *Enciklopedija hrvatske književnosti*), dok Ivan Bošković analizira njegove prigodne članke, pisane u povodu različitih jubileja koji su nacionalno senzibilizirali javnost. U posljednjem članku Bratislav Lučin prikazuje Frangešovu suradnju s nakladničkom udrugom Književni krug Split.

U zbornik su uvrštene i pozdravne riječi na spomenutom znanstvenom skupu, i to predsjednika HAZU-a Zvonka Kusića, akademika Ante Stamaća, akademika Krešimira Nemeca, predsjednika Organizacijskog odbora Tihomila Maštrovića, dekanice Filozofskoga fakulteta u Trstu Marije Cristine Benussi (na talijanskom jeziku) i hrvatskog veleposlanika u Italiji Tomislava Vidoševića. Zbornik je dovršen *Nacrtom za životopis Ive Frangeša* Martine Čavar te *Bibliografijom Ive Frangeša uz Literaturu o Ivi Frangešu* Nedjeljke Paro. Zbornik je također bogato opremljen ilustracijama, i to naslovnim stranicama Frangešovih autorskih djela, priređenih djela i njegovih prijevoda, ali isto tako i karikaturama, prigodnim fotografijama, osobnim dokumentima i sl.

Općenito, *Zbornik o Ivi Frangešu* vrijedan je znanstveni pothvat koji sumira njegov znanstveni rad, otklanja eventualne nejasnoće u njegovoj metodološkoj logici te sa suvremenih stajališta revalorizira neke njegove književnopovijesne i ostale filološke teze. Nadalje, radovi Frangešova zbornika prešutno se nadovezuju na ideje suvremenih, kod nas još razmjerno nepoznatih angloameričkih postteorijskih i anti-dekonstrukcijskih pristupa književnom

djelu koji nakon radikalnog poststrukturalističkog zamaha pokušavaju ponovno stabilizirati tekstualni integritet književnog djela oko kojega bi književnoznanstveni rad trebao gravitirati. No, on je često zanemarivan u ime različitih metodoloških pristupa. Imajući na umu činjenicu da povijest književnosti operira s konkretnim učincima koje izdvojeni klasici ostavljaju na društvo, Frangešov književnopovijesni rad (također i rad interdisciplinarne Zagrebačke stilističke škole u cjelini) podsjeća nas na taj suvremeni zahtjev o znanstvenoj odgovornosti prema vlastitom književnom i kulturnom naslijeđu. Često estetizirajući vlastiti znanstveni diskurz i svjesno se usmjeravajući na klasike, Frangeš tu vrstu odgovornosti ustrajno provodi kroz poznatu ideju slobode te kroz stalno isticanje školske činjenice kako je hrvatska književnost još od srednjeg vijeka sastavni dio zapadnoeuropskih kulturnih tekovina. Autori priloga u ovome zborniku također aktiviraju tu svijest, i to kroz pažljivu, savjesnu i preciznu analizu podataka o ovom značajnom književnom povjesničaru. Smještajući Frangešov rad u suvremeni kontekst hrvatske znanosti o književnosti ovaj zbornik postaje nezaobilazna stručna literatura o ovom književnom povjesničaru, a znanstveno također u potpunosti opravdava izvornu namjeru cijeloga niza čiji je sastavni dio.

Domagoj Brozović